

Algirdas Ališauskas

SPECIALIŲJŲ UGDYMO(SI) POREIKIŲ TURINČIO VAIKO VERTINIMO KONTROVERSIJOS: ĮVERTINIMAS AR NUVERTINIMAS?

Įvadas

Vaikų specialiųjų ugdymo(si) poreikių (toliau – SUP) įvertinimas yra vienas pirmųjų ir svarbiausių ugdymo proceso etapų [4; 6; 7]. Vertinamieji sprendimai, ypač diagnozė, daro įtaką asmens identiteto raidai ir gyvenimo kokybei [5].

Seniau šalyje vyravusį klinikinį-korekcinį vaiko raidos sutrikimo įvertinimo modelį laipsniškai keičia socialinis-interakcinis vaikų raidos ir jų specialiųjų ugdymo(si) poreikių vertinimo modelis [1; 9].

Gana sėkmingai realizuojami vaiko vertinimo tęstinumo, natūralumo, specialiųjų ugdymo(si) poreikių įvertinimo bei tenkinimo vienovės, vertintojų kooperacijos ir vertinimo koordinacijos principai. Juos realizuoti palanki dabartinė SUP įvertinimo tvarka, kurios svarbiausi etapai yra: vaiko įvertinimas, kurį atlieka vaiką ugdantis pedagogas (apie 15–20 proc. mokyklinės populiacijos); vaiko įvertinimas, kurį atlieka ugdymo įstaigos specialiojo ugdymo komisija (SUK) (apie 5 proc. mokyklinės populiacijos); vaiko įvertinimas, kurį atlieka Pedagoginė psichologinė tarnyba (toliau – PPT) (apie 2 proc. mokyklinės populiacijos).

Mažėja atotrūkis tarp specialiųjų ugdymo(si) poreikių pažinimo ir jų tenkinimo. Pagrindinė institucija, kurioje įvertinami ir tenkinami vaiko specialieji ugdymo(si) poreikiai, yra ugdymo įstaiga ir jos specialiojo ugdymo komisija, o pagrindiniai asmenys, atliekantys šį darbą – šių įstaigų darbuotojai (bendrieji, specialieji, socialiniai pedagogai, logopedai ir kt.).

Į SUP pažinimą ir tenkinimą kaip lygiateisius ugdymo proceso dalyviai vis labiau įtraukiami (ypač ugdymo įstaigose) patys ugdytiniai ir jų tėvai.

Pozityvūs metodologiniai pokyčiai vyksta supažindinant studentus ir specialiuosius pedagogus su vaiko vertinimu. Studijų programose ši disciplina nuėjo esminę nuostatų ir turinio kaitos kelią nuo dėstyto vaikų atrinkimo į specialiąsias mokyklas kurso iki dabar dėstomo vaiko raidos ir jo ugdymo(si) poreikių įvertinimo kurso.

Tačiau realybė ta, kad vaiko vertinimo ir ugdymo praktikoje iki šiol dominuoja ne gebėjimo, o sutrikimo paradigma. Ugdymo įstaigų pedagogai ir PPT specialistai labiausiai akcentuoja vaiko negalę, o ne stipriąsias puses, tai, kas sutrikę, o ne tai, kas išlikę. Būdingas perdėtas, pabrėžtinis specialumo akcentavimas, apibūdinant specialiųjų ugdymo(si) poreikių turinčius vaikus. Neretai

vartojama terminologija „specukai“, „modifikuoti“, „adaptuoti“, „integruoti“ yra segregacinė ir įžeidžianti.

Gajos atskyrimo tendencijos. Pvz., specialiųjų ugdymo(si) poreikių turinčių vaikų susodinimas į vieną vietą klasėje („kad mokytojui būtų lengviau“); bendrųjų pedagogų (ypač dalykų mokytojų) siekimas „perduoti“ darbą su SUP turinčiais vaikais mokyklų specialiesiems pedagogams ir logopedams; vaikų ugdymas bendrojo lavinimo mokykloje pagal specialiąsias programas ir kt.

Nors deklaruojamas netiesioginis specialiųjų ugdymo(si) poreikių ryšys su sutrikimu ir tam esama pakankamai ir teorinių, ir praktinių argumentų, tačiau praktiškai rekomenduoti tinkamą ugdymą (taip pat ir specialųjį) ir gauti tam reikiamą finansavimą galima tik pagal sutrikimo rūšį ir pobūdį.

Vertinimo procese tradiciškai svarbiausiu uždaviniu laikomas ugdytinio, turinčio SUP, charakteristikų įvertinimas (ypač vaiko negalės įvertinimas), žymiai mažiau dėmesio skiriant negalės situacijos, kurioje yra atsidūręs vaikas, analizei. Menkai analizuojami kitų ugdymo proceso dalyvių (tėvų, brolių ir seserų, pedagogų ir kt. specialistų) poreikiai ir kompetencijos.

Vertinant ir apibūdinant SUP turinčius vaikus visais lygiais dominuoja orientacija į teorinę normą, nukrypimą nuo teorinės normos, ir su tuo susijęs sutrikimo požymių, negatyvių vaiko savybių akcentavimas.

Tyrimo objektas – moksleivių, turinčių specialiųjų poreikių, pedagoginio psichologinio vertinimo metodologinės nuostatos ir PPT turinys.

Tyrimo aktualumas – PPT specialistų dominuojančios metodologinės nuostatos (požiūriai) itin reikšmingos, nes jos turi lemiamos įtakos vaiko vertinimui, tėvų ir pedagogų pozityvių nuostatų į neįgalų vaiką formavimui.

Probleminiai tyrimo klausimai:

- kaip PPT specialistai suvokia savo vaidmenį vertinimo, tarpininkavimo, konsultavimo ir ugdymo procese;
- kokią įtaką vertinimo turinio prioritetai daro ugdymo proceso dalyvių metodologinėms nuostatoms?

Tyrimo tikslas – įvertinti PPT specialistų veiklą (psichopedagoginį vertinimą, konsultavimą ir tarpininkavimą) metodologinių nuostatų realizavimo aspektu.

Tyrimo uždaviniai: 1) atlikti PPT dokumentų analizę gebėjimų / negebėjimų (pozityvumo / negatyvumo)

fiksavimo požūriū; 2) įvertinti PPT veiklos metodologinių nuostatų realizavimo ir veiklos organizavimo prioritetus.

Duomenų rinkimo ir apdoravimo metodai

Taikyti šie kokybinių ir kiekybinių tyrimų derinimo metodai:

1. Moksleivių įvertinimo išvadų, pateikiamų PPT pažymose, turinio (*content*) analizė;
2. Pusiau standartizuota PPT specialistų apklausa raštu (anketavimas);

Anketų atsakymai ir PPT dokumentai apdoroti taikant turinio analizės elementus, aprašomąją statistiką (dažnio, procentinio dažnio analizė; reitingavimas), statistinius duomenų apdoravimo metodus (t-testas) bei ekspertinių vertinimų metodą.

Tyrimo empirinė bazė

Į anketas gauti atsakymai iš 22 PPT (tai sudaro 3/4 tuo metu funkcionavusių PPT), todėl tyrimo imtis daugeliu požūriū yra reprezentacinė. Anketų grūžtamumas – 79 proc.

Analizuota trijų PPT išduotų 275 pažymų apie ugdytinių specialistuosius ugdymo(si) poreikius turinys. Pažymos, išduotos per pastaruosius trejus metus, pasirinktos atsitiktine tvarka. Buvo analizuojamos ugdytinių pažymos: turinčių specifinių pažinimo sutrikimų (150 pažymų), ribotą intelektą (65 pažymos) bei nežymų intelekto sutrikimą (60 pažymų).

Tyrimas atliktas 2003–2005 m.

Tyrimo rezultatai ir jų analizė PPT pažymų analizė

Vertinant specialistų išvadų turinį, teiginiai buvo skirstomi į tris grupes: teigiami (pozityvūs), neutralūs (konstatavimai), neigiami (negatyvūs). Skirstant buvo remiamasi ekspertų gautais rezultatais.

Atsižvelgiant į tai, kad mokiniai gavo skirtingą atskirų specialistų bendrą vertinimų skaičių, siekiant didesnio patikimumo, statistiniai skaičiavimai buvo atliekami proporcingai dešimčiai teiginių. Analizės duomenys pateikiami 1 lentelėje.

1 lentelė

PPT specialistų vertinimai (proporcingai 10 teiginių)

Vertinimai	Me		P(T)	Me		P(T)	Me		P(T)
	teigiami	neigiami		teigiami	neutralūs		neigiami	neutralūs	
Specialistai									
Psichologai	2,20	4,99	00,000	2,20	2,81	0,000	4,99	2,81	00,000
Logopedai	0,80	4,78	00,000	0,80	3,99	0,000	4,78	3,99	00,005
Specialieji pedagogai	2,46	5,13	00,000	2,46	2,41	0,391	5,13	2,41	00,000

 – statistiškai patikimi vyraujantys vertinimai

Atlikus PPT specialistų pateikiamų vertinimų analizę pozityvumo / negatyvumo aspektu nustatyta, kad visų tyrime dalyvavusių PPT psichologų pateiktose išvadose statistiškai patikimai vyrauja neigiami vertinimai, kiek mažiau – neutralių, mažiausiai – 2 kartus mažiau nei neigiamų – yra teigiamų (pozityvių) vertinimų. Logopedų išvadose taip pat vyrauja neigiami vertinimai, jų 6 kartus daugiau nei teigiamų; neutralių vertinimų nežymiai mažiau nei neigiamų. Specialiųjų pedagogų išvadose neigiamų vertinimų 2 kartus daugiau nei teigiamų.

Vertinant visų trijų vaikų grupes dominuoja specialistų pateikiami neigiami vertinimai.

Didėjant specialiesiems poreikiams (gilėjant sutrikimui), išauga neigiamų vertinimų skaičius. Reikšmingai daugiau teigiamų vertinimų specialistai nurodė apibūdinami moksleivius, turinčius specifinių pažinimo sutrikimų, nei apibūdinami nežymiai sutrikusio ar riboto intelekto moksleivius. Riboto intelekto moksleiviai gavo daugiau teigiamų įvertinimų nei nežymiai sutrikusio intelekto vaikai. Statistiškai reikšmingai daugiau neigiamų

vertinimų pateikta išvadose apie nežymiai sutrikusio ir riboto intelekto moksleivius nei specifinių pažinimo sutrikimų turinčius moksleivius. Riboto intelekto ugdytiniai apibūdinami taip pat negatyviai, kaip ir nežymiai sutrikusio intelekto.

Pozityvių ir negatyvių vertinimų ir sutrikimo pobūdžio ryšys pavazduotas 2 lentelėje.

Šioje tyrimo dalyje gauti duomenys leidžia daryti tokias išvadas:

- PPT **vertinant** moksleivių raidą ir ugdymo(si) poreikius **dominuoja orientacija į klinikinę korekcinę paradigmą**, akcentuojami nukrypimai nuo teorinės normos ir sutrikimo požymiai.
- Visų tirtųjų PPT **specialistų** (psichologų, specialiųjų pedagogų, logopedų) **išvadose** apie ugdytinius statistiškai patikimai **vyravo negatyvūs vertinimai**.
- Moksleivių **vertinimams** PPT **įtakos turi sutrikimo pobūdis** (gilumas). Pozityviau vertinami moksleiviai, turintys specifinių pažinimo sutrikimų, negatyviau – riboto intelekto ir nežymiai sutrikusio inte-

Vertinimų ir sutrikimo pobūdžio ryšys

Sutrikimų pobūdis	Me		P(T)	Me		P(T)	Me		P(T)
	Specifiniai pažinimo sutrikimai	Ribotas intelektas		Specifiniai pažinimo sutrikimai	Nežymus intelekto sutrikimas		Ribotas intelektas	Nežymus intelekto sutrikimas	
			Vertinimų pobūdis						
Teigiami	6,75	4,33	0,000	6,75	3,45	0,000	4,33	3,45	0,030
Neutralūs	9,46	8,25	0,016	9,46	9,67	0,376	8,25	9,67	0,028
Neigiami	13,55	16,99	0,000	13,55	16,05	0,000	16,99	16,05	0,106

 – statistiškai patikimi vyraujantys vertinimai

lekto, t. y. didėjant negalės laipsniui, didėja neigiamų vertinimų skaičius.

- Galima daryti **prielaidą, kad mokinių negebėjimų, negalių, sutrikimų akcentavimas PPT pažymose gali stiprinti tėvų ir pedagogų negatyvias nuostatas** specialiųjų poreikių turinčio vaiko atžvilgiu.
- Negatyvių vaiko charakteristikų akcentavimą iš dalies provokuoja ir palaiko moksleivių SUP įvertinimo formalieji reikalavimai**, kai PPT pažymose apie vaiko ugdymosi poreikius reikalaujama pateikti išvadą apie vaiko raidos sutrikimus, ugdymo(si) rekomendacijas tiesiogiai sieti su raidos sutrikimais.

PPT veiklos metodologinių principų realizavimo ir veiklos organizavimo prioritetai

Analizuojant PPT funkcijų realizavimo principus, labiausiai atspindinčius metodologines nuostatas, susijusias su socialiniu dalyvavimu (*komandinės veiklos, tęstinumo, SUP įvertinimo ir tenkinimo vienovės, bendradarbiavimo*), PPT specialistų nuomone, geriausiai realizuojamas komandinės veiklos principas (71 proc.). Kiti principai yra tik iš dalies realizuojami (pvz., tęstinumo principas visiškai realizuojamas 38 proc., bendradarbiavimo principas – 10 proc., SUP įvertinimo ir tenkinimo vienovės principas – 5 proc.) (žr. 3 lentelę).

Įvertinimo principų realizavimas PPT veikloje
(procentinis dažnis)

Principas	Realizavimo lygis	Visiškai realizuojamas	Realizuojamas iš dalies	Nerealizuojamas	Neatsakyta
Komandinės veiklos		71	19	–	10
Konfidencialumo		52	38	–	10
Visapusiškumo		43	43	5	9
Tęstinumo		38	52	–	10
Natūralumo		14	67	5	14
Bendradarbiavimo (ugdymo proceso dalyvių: vaiko, tėvų, pedagogų ir kt. įtraukimo)		10	81	–	9
SUP įvertinimo ir tenkinimo vienovės		5	81	5	9

Atsakymų grupės, kurioje analizuojama, kas trukdo realizuoti vienus ar kitus veiklos principus, labiausiai siejamos su išoriniais veiksniais:

- mokykla – *menkas mokyklos įsitraukimas, nepalančios pedagogų nuostatos, konfidencialumo pažeidimas, kompetencijos stoka;*
- tėvų nuostatomis – *tėvų menkas domėjimasis, netin-*

kamos nuostatos;

- specialistų trūkumu;
- darbo organizavimo sunkumais – *laiko stoka, susisie-kimo sunkumai ir t. t.*

Apibendrinus PPT atsakymus apie veiklos prioritetus, realizuojamas funkcijas ir principus išryškėja tokie funkciniai ir disfunkciniai PPT veiklos veiksniai.

Dominuojantys funkciniai veiksniai: vaiko galių įvertinimas; pasidalijimas patirtimi; kitų ugdymo proceso dalyvių įtraukimo tendencijos; bendradarbiavimo poreikis, nusiteikimas bendradarbiauti su tėvais, mokyklų pedagogais, specialistais, kitų PPT specialistais; seminarų / mokymų organizavimas; aukšta specialistų kompetencija ir t. t. Dauguma šių veiksmų atspindi pozityvų socialinį interakcinį vertinimo proceso kryptingumą.

Dominuojantys disfunkciniai veiksniai labiausiai siejami su išoriniais faktoriais ir ištekliais – specialistų stoka, finansinių sunkumų sukelti įvairūs trukdžiai, įvertinimo metodikų ir kt. metodinių priemonių stoka, darbo organizavimo sunkumai, susiję su bendros PPT veiklos strategijos stoka; dideli darbo krūviai; menkas atlyginimas; netobuli veiklą reglamentuojantys dokumentai ir kt.

Šioje tyrimo dalyje gauti duomenys leidžia daryti tokias išvadas:

- Svarbiausia PPT funkcija laikomas vaiko vertinimas, PPT dažnai suvokiamas kaip tikslas, o ne kaip pagalba, šeimos / vaiko konsultavimo priemonė. Dažniausiai akcentuojamas vaiko (vaiko negalės) įvertinimas kaip savaiminė vertybė. Nepakankama orientacija į asmens / vaiko situacijos analizę / neįgalumo kontekstą, į sisteminę negalės situacijos pažinimą, visų ugdymo proceso dalyvių kooperaciją, jų kompetencijų ir poreikių įvertinimą.
- Realizuojant konsultavimo ir metodinę funkcijas, palankiai vertinama galimybė bendradarbiauti su mokyklos bendruomene, konsultuoti jos narius. Respondentai labiau orientuojasi į konsultavimą kaip į pagalbą – pamokymus, informavimą. Metodinė pagalba suvokiama kaip seminarų, mokymų organizavimas, pagalba pedagogams pritaikant programas (modifikuojant, adaptuojant). Veikla labiau nukreipta į pedagogus, kitus ugdymo įstaigų specialistus. Tėvai (šeima kaip artimiausia vaiko aplinka) ir vaikai į metodinės pagalbos gavėjų sąrašą beveik nėra įtraukiami.
- Dažniausiai specialistai, kaip PPT veiklos trukdžius akcentuoja išorinius veiksnius. Tai lėšų stoka, menka materialine bazė, susisiekimo sunkumai. Akcentuojamas įvertinimo metodikų (instrumentų) trūkumas bei menkas mokyklos bendruomenės narių įsitraukimas, jų netinkamos, net nepalankios nuostatos. Specialistai nepakankamai orientuojasi į vidinius išteklius.

Apibendrinimas

Tyrinėtų PPT veiklos metodologinių aspektų analizė liudija, kad PPT specialistai **pripažįsta ir deklaruoja socialinio dalyvavimo ir įtraukimo svarbą**. Ypač svarbiu faktoriumi, leidžiančiu kokybiškai atlikti PPT funkcijas, laikomi įvairūs bendradarbiavimo aspektai (ben-

dradarbiavimas su ugdymo įstaigų specialistais, bendradarbiavimas konsultuojant mokyklos bendruomenės narius ir kt.). Tačiau PPT vertinimo prioritetų, realizuojamų funkcijų ir principų analizė rodo, kad **prioritetai**, kuriuos nurodo ir į kuriuos dabar orientuojasi PPT specialistai, diverguoja su socialinės interakcinės paradigmos nuostatomis ir **nėra palankūs socialiniam įtraukimui ir socialiniam dalyvavimui**. Galima pastebėti, jog PPT **specialistai savo veikloje labiau orientuojasi į klinikinį modelį**. Vertinant **orientuojamasi į teorinę normą, akcentuojami sutrikimo požymiai, dominuoja nuvertinančios, neigiamos individo charakteristikos, vyrauja siekimas tiesioginiais ryšiais siekti vaiko SUP su sutrikimo pobūdžiu, vaiko patiriami sunkumai labiausiai siejami su pačiu asmeniu, o ne su ugdymo(si) sąlygomis**.

Siekiant aukštesnės PPT funkcionavimo kokybės socialinio dalyvavimo aspektu svarbu vaiko vertinimo ir SUP tenkinimo srityje **diegti socialinės interakcinės metodologijos nuostatas**, kurios, esant tokiems pat materialiniams ištekliams, leistų žymiai pagerinti SUP turinčių vaikų ir jų ugdymo aplinkos vertinimą ir ugdymo(si) poreikių tenkinimą. Todėl reikėtų:

- siekti ugdytinio individualizuoto raidos vertinimo, t. y. vertinimo ne lyginant su teorine norma ir nukrypimu nuo jos (tai visada provokuoja neigiamas ypatingo vaiko charakteristikas), o vaiko raidos ir jo ugdymo(si) poreikių apibūdinimo „jo paties“ atžvilgiu, kuris leistų atskleisti ugdytinio individualias galimybes;
- vertinant ir tenkinant ugdymo(si) poreikius akcentuoti ne sutrikimo, o gebėjimo turinį, vaiko pozityvias galimybes; neįgalumo pažinimas turėtų transformuotis į neįgaliųjų galimybių pažinimą; diegti tokią vaikų psichologinio ir pedagoginio vertinimo sistemą ir tokias dokumentų formas, kuriose geriau nei dabartinėse atsispindėtų ugdytinių pozityvios charakteristikos (galios ir galimybės), prioritetai būtų teikiami ne sutrikimui apibūdinti, o individualiai ugdymo(si) poreikių struktūrai atskleisti ir rekomendacijoms teikti;
- viena svarbiausių vaiko psichopedagoginio įvertinimo sričių laikyti vaiko kognityvinės veiklos ir ugdymo(si) strategijų (stilių) identifikavimą, kaip prielaidą kokybiškai teikti vaikui pagalbą ir mokyti jį mokytis;
- vertinant raidos ypatumus ir specialiuosius ugdymo(si) poreikius bei reglamentuojant įvertinimo tvarką, prioritetus teikti ugdymo(si) poreikiams, kurie turėtų būti vertinami ir tenkinami bendrųjų ugdymo(si) poreikių kontekste, nesiejant jų vienareikšmiškai (linijinės priklausomybės principu) su raidos sutrikimais;

- akcentuoti rekomendacinę / konsultacinę, o ne vertinamąją informaciją apie vaiką;
- perkelti įvertinimo „centrą“ nuo vaiko įvertinimo į platesnį negalės situacijos, kurioje yra vaikas, vertinimą. Akcentuoti visų situacijos dalyvių (vaiko, tėvų, brolių ir seserų, pedagogų ir kt.) poreikių ir kompetencijų įvertinimą, leidžiantį parengti ir įgyvendinti efektyvias ugdymo programas;
- rengiant pedagogus prioritetiniu uždaviniu laikyti specialistų metodologinį pasirengimą, gebėjimą diegti socialinės interakcinės paradigmos principus neįgalųjų vertinimo ir ugdymo praktikoje.

Literatūra

1. Ališauskas A. Vaikų raidos ypatingumų ir specialiųjų ugdymosi poreikių įvertinimas. – Šiaulių universiteto leidykla, 2002.
2. Ališauskas A. Priorities in psychopedagogical evaluation of children in pedagogical psychological service // ATEE 7th Spring University. [elektroninė versija]: European added value in teacher education: The role of teachers as promoters of basic skills acquisition and facilitators of learning: papers. – Tartu, 2004, p. 203–208. ISBN 9985-4-0415-7.
3. Ališauskas A. Metodologiniai ir praktiniai vaiko įvertinimo aspektai // Informacinis leidinys „Švietimo naujienos“. – Nr.2 (177); priedas „Mes esame“ Nr. 5 (2004–01–28), p. 1–3.
4. Foreman Ph., Bourke S., Mishra G., Frost R. Assessing the Support Needs of Children with a Disability in Regular Classes // *International Journal of Disability, Development and Education*. – Vol. 48 (3), 2001, p. 239–252.
5. Gillman M., Heyman B., Swain J. What’s in a Name? Implications of Diagnosis for People with Learning Difficulties and their Family Careers // *Disability and Society*. – Vol. 15(3), 2000, p. 389–409.
6. Norwich B., Kent T. Assessing the personal and Social Development of Pupils with Special Educational Needs: wider lessons for all // *Assessment in Education: principles, Policy and Practice*. – Vol. 9 (1), 2002, p. 59–80.
7. Prücher F., Langfeldt H. How German Teachers in Special Education Perceive and Describe Children with a Learning Disability // *International Journal of Disability Development and Education*. – Vol. 49 (4), 2002, p. 399–411.
8. Ruškus J. Interdependence of attitudes of special education teacher, pedagogical interaction and school socialization. Doctoral dissertation in education sciences. – Šiauliai university, 2000.
9. Ruškus J. Negalės fenomenas. – Šiaulių universiteto leidykla, 2002.

Summary

Algirdas Ališauskas

CONTROVERSY OF ASSESSMENT OF THE CHILD WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS: EVALUATION OR DEVALUATION

The investigation represented in the article has been focused on two major issues: a) the analysis of methodological attitudes as well as the content used by Pedagogical Psychological Service (PPS) in the process of pedagogical psychological assessment of the of children with special educational needs; b) the evaluation of Pedagogical Psychological Service professionals’ activity in terms of realisation of methodological approach. In the investigation the content analysis of documents (275 conclusions of assessment of students have been analysed in all) of Pedagogical Psychological Service have been used and semi-standardised questionnaire in written has been applied. Professionals from 22 Pedagogical Psychological Services took part in the investigation. They have been asked to full fill in the questionnaires regarding their func-

tions, principles of the activity and priorities applied.

The results of the investigation showed, that the importance of the idea of social participation and involvement has been recognised and declared by the professionals. However the priorities defined and used by professionals of PPS, diverge with the paradigm of social interaction and they are adverse to the quality of social involvement and social participation. PPS professionals are much more focused on clinical/deficit model used in the process of assessment of children with special educational needs. The main focus on theoretical norm as well as features of disorder while assessing children has been prevailed. The depreciatory and negative characteristics of the individual have been dominated and seeking for finding out direct links between the special educational

needs of the child and the nature of disorder have been evident. The difficulties experienced by the child used to be related with the personal characteristics of the child rather than educational environment.

Professionals indicating the barriers for the optimal activity in PPS used to focus on external factors: lack of finance, poor material facilities, difficulties using transports etc. The lack of orientation towards the internal resources and their development is common for the professionals. The lack of skills, competencies and knowledge has never mentioned by the professionals, though the

professional competence as the main quality for the functioning in PPS has been emphasised. Seeking for the higher quality of functioning of PPS it is important to induce the efficient using of human resources as well as applying the methodological principles of social interaction in the process of assessment of the child. The priority of PPS activity needs to be shifted from the assessment of disability of the child towards the systemic evaluation of disabling situation (needs and competencies of all participants of educational process) as well as towards the focus on recommendation/consultation- based information.

*Šiaulių universitetas,
Specialiosios pedagogikos katedra
Įteikta 2005 m. gruodžio mėn.*